

Elmi Kitabxana yeni inkişaf mərhələsində

Hər bir cəmiyyətin intellektual potensialının inkişafında kitabların nə qədər böyük təsir gücünə malik olduğunu yəqin ki, hər kəs bilir. Bu fəvqəladə güc isə onların zaman-zaman toplanıb saxlandığı yer—kitabxanalarda daha çox hiss edilir. Bu gün bəşəriyyətin sərvətinə çevrilmiş saysız-hesabsız kitab-abidələr məhz kitabxanaların sayəsində yaşı bilinməyən dünyanın ən dərin qatlarından bu günümüzədək gəlib çatmışdır. Kitabxanalar sadəcə, kitab saxlanılan yer deyil, o, kitab məkanıdır, kitab məkanı isə mədəniyyət deməkdir. Hələ V əsrdə təkamül tapmış Azərbaycan xalqının kitab-kitabxana mədəniyyəti müxtəlif inkişaf mərhələlərindən keçmişdir və bu gün global informasiya cəmiyyətinin qurulduğu bir dövrdə o, özünün yeni mərhələsini yaşayır. XXI əsr kitabxanaların qarşısında daha mühüm vəzifələr qoyur...

Bakı Dövlət Universitetinin Elmi Kitabxanası bu gün Azərbaycanda mövcud olan geniş kitabxana şəbəkəsinə daxildir. 1919-cu ildə Bakı Dövlət Universiteti ilə birgə yaranan və onun tərkib hissəsi olan Elmi Kitabxana cəmi 250 nüsxə ədəbiyyatla fəaliyyətə başlamış və cəfəkeş kollektivin səyi nəticəsində ötən illər ərzində zəngin bir fond formalaşdırılmışdır. Təbii ki, bu işdə kitabxananın direktoru, Əməkdar mədəniyyət işçisi Sara İbrahimovanın da əməyi böyükdür. Yüksək təşkilatçılıq qabiliyyətinə malik olan bu insanın həyatı demək olar ki, bütünlüklə Elmi Kitabxanaya bağlıdır. Çünki 1961-ci ildə burada kitabxanaçı kimi əmək fəaliyyətinə başla-

yan Sara İbrahimova kollektivdə işinə cıddiliyi və məsuliyyəti ilə seçilmiş, zəhmətsevərliyinə, işini kitabxananın daxili tələblərinə uyğun qurduğuna görə pillə-pillə irəli çəkilməmiş, 1984-cü ildə isə kitabxanaya direktor vəzifəsinə təyin olunmuşdur. Onu uğura aparan yolun ilk izləri düz 57 il əvvəl Bakı Dövlət Universitetindən, onun kitabxanasından başladı. Sara xanım deyir: “Hər kitab yaradıcı bir insan ömrüdür. Kitabı oxumaq—onun müəllifinin iç dünyasını başa düşmək, onunla baş-baş qalmaq, bəzən dilinə, fikrinə gətirib bilmədiyin məqamlara aydınlıq gətirmək deməkdir. Kitabxana işi bəlkə də çoxlarına sadə, asan görünə bilər, əslində isə bu son dərəcə çətin və mürəkkəb, eyni zamanda məsuliyyətli işdir. Ədəbiyyatı ilk sorğu ilə ləngimədən sifarişçiyə çatdırmaq kitabxanaçıdan xüsusi diqqət və peşəkarlıq tələb edir. Hələ mən onun səmimi, mehribanlığı, gülərüzlə qarşılınıb yola salınmasını demirəm. Bunun üçün kitabxanaçı hərtərəfli hazırlığa malik olmalıdır. Cəmiyyətin gördən gözü, düşünən beyni olan bugünkü və sabahkı ziyalılarına xidmət etmək kitabxanaçı üçün həm də böyük şərəfdir”.

Bakı Dövlət Universiteti Elmi Kitabxanası bu gün Azərbaycan, rus, Qərbi Avropa, Şərq dillərində 1 milyon nüsxədən artıq ədəbiyyata (kitab, əlyazma, jurnal) malikdir. Bu ədəbiyyat sistemli şəkildə elmi, tədris, bədii əsərlər fondu kimi qruplaşdırılıb. Ənənəvi fondlarla yanaşı, “Nadir kitablar”, “Miniatür kitablar” fondunu da xüsusi qeyd etmək lazımdır. “Nadir kitablar” fondu XVI əsrdən XX əsrin 30-cu illərinə qədərki dövrün çap məhsullarını əhatə edir. Məsələn, 1551-ci ildə nəşr olunmuş Dio-dori Şinin Troya müharibəsinin 5-11-ci il-

lərində Yunanıstanda baş verən hadisələrin və bu zəmində şəxsi münasibətlərin öyrənilməsinə həsr olunmuş əsəri, 1591-ci ildə Almanıyanın Vena şəhərində alman dilində çap olunan “Türklər haqqında 10 nəsihət” kitabı kitabxananın nadir incilərinəndir. “Miniatür kitablar” fondunda isə nəfis şəkildə çap edilmiş əsərlər toplanmışdır ki, burada da ən kiçik kitab 20x30 mm formatında, 42 səhifədən ibarətdir.

Elmi Kitabxana 5 abonement, 14 oxuzalı ilə oxucuların xidmətindədir. Əgər 1980-ci illərdə kitabxana 1,5 milyon fondla 14.000 nəfər oxucuya xidmət edirdisə, indi 3 milyona yaxın fondla 25 min nəfər oxucuya xidmət edir. Bu da kitabxana işində püxtələşmiş, idarəetmənin prinsiplərinə yiyələnmiş rəhbər işçi—Sara İbrahimovanın peşəkar fəaliyyətinin nəticəsidir.

Fondunun zənginliyinə, bibliografiya və informasiya işinin nümunəvi təşkilinə, oxuculara yüksək xidmət mədəniyyətinə, yüksək ixtisaslı kadrlarına görə 1971-ci ildən Elmi Kitabxana Azərbaycan SSR Ali və Orta İxtisas Təhsil Nazirliyinin ali və orta-ixtisas məktəb kitabxanalarının Metodik Mərkəzidir. 1974-cü ildən kitabxanaya Elmi Kitabxana statusu verilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin qəbul etdiyi “Kitabxana haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun hazırlanmasında Sara xanımın da böyük rolu olmuşdur. Məhz onun təşəbbüsü ilə zəngin fonda malik olan bir sıra kitabxanalarla yanaşı, universitetin Elmi Kitabxanası da respublikada nəşr edilən çap məhsullarının 2 məcburi nüsxəsini hədiyyə almaq hüququna malikdir.

Çap əsərləri ənənəvi kataloqla yanaşı,

2000-ci illərin əvvəllərində ilk dəfə Mark-Esküel proqramı ilə elektron kataloqa və elektron kitabxanaya daxil edilmişdir. Bu iş 2004-cü ildən isə daha mükəmməl bir proqramla—IRBİS -64 proqramı ilə davam etdirilir.

Azərbaycan dilinin dövlət dili olması və latın qrafikasına keçirilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” 12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamına əsasən kitabxanaya 35.142 nüsxə ədəbiyyat hədiyyə verilmişdir.

2004-cü ilin fevralında Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan Tibb Universiteti və Xəzər Universitetinin təsisçiliyi ilə Bakı Dövlət Universitetinin nəzdində Azərbaycan Kitabxana İnformasiya Konsorsiumu (Az. KİK) yaradılmışdır ki, onun da məqsədi vahid informasiya məkanı yaratmaq, informasiya texnologiyalarının effektiv tətbiq və yeni xidmət növlərini təklif etmək, eyni zamanda informasiya resurslarının üzvlər arasında paylaşmasını və informasiya məhsuldarlığını genişləndirməkdən ibarətdir. Sara xanım deyir: “Tarixin müxtəlif dövrlərindən kitabxanalar cəmiyyətin informasiyalaşdırılması prosesinin təşkilində böyük rol oynamışdır. Bu mənada kitabxana işini müasir informasiya texnologiyaları ilə təmin etmək zəruridir. Müasir dövrdə informasiya müəssisələrinin, ilk növbədə isə kitabxanaların qarşısında informasiya axınının işlənməsi, istehsal edilməsi və onun tələb olunan istiqamətə yöndəldilməsi kimi çox mühüm vəzifələr durur. Bu yeni vəzifələrin öhdəsindən gəlmək üçün kitabxanalar öz işini yenidən

qurmalı, kitabxana işinə müasir informasiya texnologiyasını tətbiq etməli, ənənəvi kitabxana xidməti ilə yanaşı, yeni işahatlar aparmalı, müasir xidmət metodikasına yiyələnəlməlidir.

Elmi Kitabxanaya Nyu-Yorkun Gornegiya fondu tərəfindən ayrılmış 20.000 ABŞ dolları məbləğində qrant təzə kitablar, elektron formada tədqiqat məlumat mənbələri və dünya kitabxanaları ilə məlumat mübadiləsi əldə etməyə imkan yaradıb. “SOROS” proqramında iştirak nəticəsində əldə olunan qrant hesabına 3 kompüter, 1 surətçıxaran qazanılmış, kitabxananın əməkdaşları ABŞ-ın respublikamızdakı səfirliyində - Tədris və İnformasiya Mərkəzində kitabxanaçılar üçün təşkil edilmiş “İnternetdə axtarışın strategiyası”, “İngilis dili”, “Kompüterin əsasları” qruplarında təkmilləşmə kursu keçmişlər.

Kitabxana Açıq Cəmiyyət İnstitutu Yardım Fondu, “Journal Donation Program”, “Science Journal Donation Program” və “La Books Donation Program”la müqavilələr bağlamış və fonda çoxlu sayda ədəbiyyat alınmışdır. Dünyanın 49 ölkəsinin 65 aparıcı universiteti və elmi müəssisələri ilə mübadilə (kitab, jurnal, qəzet) aparır, səfirliklərlə əlaqə yaradır. Məhz bunun nəticəsidir ki, Elmi Kitabxana ABŞ, Almaniya, Böyük Britaniya, Fransa, Çin Xalq Respublikası və başqa səfirliklərin köməyi ilə bir çox xarici jurnallara abunə yazılıb.

Elmi Kitabxana baynəlxalq standartlarla işləyən kitabxanaların iş prinsipi ilə tanış olmaq, elektron resurslarla daha səmərəli axtarışlar aparmaq təcrübəsinə və informasiya texnologiyaları ilə işləməyə yiyələnmək məqsədilə Moskva (RF), İran, İraq, Türkiyə, Fransa, Litva, Gürcüstan və

digər yerlərdə keçirilən simpozium, konfrans və treninqlərdə iştirak edir.

Hazırda kitabxanada çalışan əməkdaşların 7 nəfəri fəlsəfə doktoru, 84 nəfəri isə ali təhsillidir. Onların demək olar ki, hamısı peşəkar, işinin öhdəsindən layiqincə gələn kitabxanaçılardır.

Məhz onların köməyi ilə təhsil və elmi işlə əlaqədar oxuculara təqdim olunan hər bir ədəbiyyat bu struktura daxil olan müvafiq şöbələrdə, əsasən kompleksləşdirilmə və uçot, kitabışləmə və kataloqlaşdırma, ədəbiyyatın elmi təsnifləşdirilməsi və sistemli kataloq şöbələrində kitabxana qaydası ilə işlənilib hazırlanır. Bu isə əməkdaşların kitabxanaçı əməyinin görünməyən tərəfidir.

Bəli, artıq bir əsrə yaxındır ki, bu elm məbədinin xəzinəsindən bəhrələnen tədqiqatçılar, alimlər öz elmi işləri ilə respublikamızın müxtəlif elm sahələrini daha da zənginləşdirməkdədirlər. Ötən müddət ərzində kitabxanaya rəhbərlik edən ziyalları arasında bu gün belə şərəfli missiyanı uğurla yerinə yetirən Sara xanıma və onun cəfəkeş kollektivinə bundan sonrakı işlərində də bol-bol nailiyyətlər arzulayırıq.

**Zümrüd QURBANQIZI,
“Respublika”.**